

Uniwersytet Łódzki
Wydział Prawa i Administracji
Katedra Prawa Karnego
dr hab. Krzysztof Indeck, prof. nadzw. UŁ

Ul. Kopcińskiego 8/12
90-232 Łódź
Tel.: 042 635 46 31
Fax: 042 635 46 31
E-Mail: kindecki@wpia.uni.lodz.pl

Łódź, 19.06.2012.

Recenzja
w przewodzie habilitacyjnym
dr Joanny Banach-Gutierrez

Decyzją Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych z dnia 26 kwietnia 2012 r. o powołaniu do składu komisji w charakterze recenzenta w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego Pani dr Joanny Banach-Gutierrez, przedkładam opinie dotyczącą załączonego dorobku naukowego.

I. Kwestie formalne

Dr Joanna Banach-Gutierrez jest pracownikiem zatrudnionym na stanowisku badawczym *Postdoctoral Research Fellow* na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Bergen (UiB).

6 listopada 2000 r. nadany jej został stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa – postępowania karnego, uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego na podstawie przedłożonej i obronionej pracy doktorskiej pt.: *Europejska współpraca w zwalczaniu przestępczości* przygotowanej

pod kierunkiem prof. dr hab. Zofii Świdy (recenzentami byli: dr hab. Michał Płachta, prof. UG oraz dr hab. Krzysztof Wojtowicz, prof. UW r.).

11 stycznia 2011 r. wszczęto na Wydziale Prawa i Administracji UŁ postępowanie habilitacyjne dr Joanny Banach-Gutierrez, w dziedzinie *nauk prawnych*, w dyscyplinie *prawo*.

Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów na podstawie art. 18a ust. 5 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., nr 84, poz. 455) 26 kwietnia 2012 r. powołała komisję habilitacyjną w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Joanny Banach-Gutierrez.

22 maja 2012 r. pismem Pani Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UŁ dr hab. Agnieszki Liszewskiej, prof. nadz. UŁ, powiadomiono mnie o powołaniu do składu komisji w charakterze recenzenta w celu przeprowadzania postępowania habilitacyjnego dr Joanny Banach-Gutierrez i przekazano stosowną dokumentację w formie papierowej.

Z dokumentacji tej wynika, że dr Joanna Banach-Gutierrez wskazała następujące osiągnięcia:

- 1.monografię *Europejski wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych. W kierunku ponadnarodowego systemu sui generis* (Wyd. Instytut

Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2011, s. 394) (rec. wydawniczy: prof. dr hab. E. Zielińska, Uniwersytet Warszawski), oraz (w kolejności przekazanych mi opracowań):

2. project 3: *Transnational Criminal Law Process: A Justice (Fairness) Approach*,

3. artykuł pt.: *Restorative Justice and the Status of Victims in Criminal Proceedings: The Past and Future of Victims' Rights* [w:] International Perspectives in Victimology, Tokiwa International Victimology Institute Journal 2011, V. 6, No 1, s 45-60;

4. recenzję pracy Heli Askola, *Legal Responses to Trafficking In Women for Sexual Exploitation in the European Union*, Hart Publishing Modern Studies in European Law, Oxford –Portland –Oregon, 2007, xix+218 stron;

5. omówienie pracy Stefano Maffei: *The European Right to Confrontation in Criminal Proceedings. Absent, Anonymous and Vulnerable Witnesses*, [w:] European and International Criminal Law Series I. Europa Law Publishing, Groningen 2006, ss. 276;

6. artykuł (współautor: prof. Aberystwyth University, Departament of Law and Criminology): *The Emergent EU Criminal Policy: Identifying the Species*, bmw, bdw;

7. artykuł (współautor: prof. Christopher Harding, University of Bergen, Faculty of Law) *Fundamental Rights in European Criminal Justice: an Axiological Perspective*, bdw, bmw:

8. artykuł: *Prawo do rzetelnego procesu w międzynarodowym prawie karnym, sprawa S. Milosevica (Chorwacja, Bośnia i Hercegowina)*, Studia Prawnicze KUL 2007, nr 2-3 (30-31), ss. 8-21;
9. artykuł: *Problem odpowiedzialności jednostki za pogwałcenie norm międzynarodowego prawa wojennego*, Opolskie Studia Administracyjno - Prawne III, Opole 2006, ss. 69-84;
10. artykuł: *Rozwój III filaru Unii Europejskiej: od ekstradycji do europejskiego nakazu aresztowania* [w:] Nowa kodyfikacja prawa karnego, tom XIII, AUW No 2751, Wrocław 2005;
11. artykuł: *Wspólne zespoły śledcze jako nowa forma współpracy państw w sprawach karnych* [w:] Nowa kodyfikacja prawa karnego, tom XVIII, AUW No 2786, Wrocław 2005, ss. 317-340;
12. artykuł: *Współpraca policyjna w Unii Europejskiej: od TREVI do Schengen III* [w:] Nowa kodyfikacja prawa karnego, tom XXIII, AUW, No 3068, Wrocław 2008, ss. 149-173;
13. artykuł: *Zamrożenie i konfiskata środków pochodzących z przestępstwa – regulacje europejskie* [w:] Nowa kodyfikacja prawa karnego, tom XX, AUW No 2882, Wrocław 2006, ss. 109-128.
- Inne:
14. *Terminanderung und Gastvorträge International Criminal Law*,
15. dokument (kopia) potwierdzający udział w Bergen Summer Research School;

16. dokument (kopia) potwierdzający przeprowadzone szkolenie w Ministerstwie Sprawiedliwości RP w dniach 15-18 kwietnia 2007 r. na temat: Training of EU Law, Judicial Cooperation In Criminal Matters and British Criminal Law (Module II);
17. dokument (kopia) potwierdzający przeprowadzone szkolenia, o których mowa w pkt. 16, w dniu 27 kwietnia 2007 na temat: Cooperation in Criminal Matters;
18. dokument (kopia) potwierdzający prowadzenie (jako *course leader*) PHD-Research Course: Fundamental of Law in Globalization.
19. Country Reports on *Victim Protection in Criminal Proceedings Legislation: A pan-European Comparison*, Getynga 21-24 maj 2003.

II. Ocena wykazanych prac

II. 1. Ocena monografii

Pierwszą z wykazanych osiągnięć naukowych jest monografia pt. *Europejski wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych. W kierunku ponadnarodowego systemu sui generis*.

Praca składa się z wykazu akronimów, wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia i wykazu dokumentów.

Książkę podzielono na sześć rozdziałów, stosunkowo obszernych, o niezbyt mocno zróżnicowanej objętości.

Pomiędzy zakończeniem a bibliografią umieszczono siedem załączników, z których dwa pozostają w spisie treści nieoznaczone, tak zresztą jak i nieoznaczone w spisie treści są same załączniki.

Takie rozwiązanie niepotrzebnie burzy harmonię układu pracy, który jest właściwy i czytelny, przez co dobrze oddaje zamierzenia badawcze Autorki.

Wybór tematu książki oceniam pozytywnie. Zagadnienie europejskiego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, w kontekście postawionego pytania zawartego w jej tytule (*W kierunku ponadnarodowego systemu sui generis?*) jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego wymiaru sprawiedliwości.

Z tego powodu można zatem uznać, że jest to praca torująca drogę dalszym studiom nad tym problemem.

Przechodząc do uwag dotyczących treści książki, należy odnieść się w pierwszej kolejności do wstępu.

We wstępie zawarto informacje nie tylko o przedmiocie pracy (studia prawno-porównawcze w zakresie wpływu integracji europejskiej na internacjonalizację współpracy sądowej państw Unii Europejskiej w sprawach karnych (...)) (s.15)), ale też główne tezy pracy, zgodnie z którymi „(...) proces internalizacji prowadzi do wyodrębnienia się europejskiego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, jako ponadnarodowego systemu *sui generis*. Ponadnarodowa integracja sprawach karnych (...) wykazuje wręcz tendencję do tworzenia ponadnarodowego globalnego systemu prawnego” (tamże).

Autorka pisze także, że „(...) na obecnym etapie integracji instytucjonalnej oraz normatywnej występuje tendencja do tworzenia zintegrowanego prawa karnego” (s. 16). Jej zdaniem „(...) zaznacza się wzajemne oddziaływanie prawa Unii Europejskiej i prawa krajowego państw członkowskich na poszczególne systemy prawne, w tym w dziedzinie prawa karnego procesowego” (tamże).

Wskazuje ponadto na proces wyodrębnienia się postępowania karnego transnarodowego Unii Europejskiej i stopniowo - modelu europejskiego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych” (tamże), z tego powodu uznaje, za istotne wzmocnienie gwarancji procesowych w postępowaniach karnych transnarodowych przez przyjęcie katalogu minimalnych standardów oraz mechanizmu skutecznej kontroli sądowej ich przestrzegania (s. 16-17).

Praca dotyczy zatem transnarodowego wymiaru sprawiedliwości „(...) bez względu na istniejące granice wewnętrzne lub nawet wykraczające poza jej granice” (s.17).

Rozdział 1. poświęcono zagadnieniu współpracy sądowej w sprawach karnych w „zintegrowanej” Europie: podsystemowi globalnego systemu prawnego. Tytuł rozdziału wieńczy znak zapytania – intencje Autorki łatwo zrozumieć; brak integracji ścisłej nie musi bowiem, ale może, prowadzić do podsystemu globalnego systemu prawnego. Autorka przekonująco ukazuje prawne i instytucjonalne podstawy, na których wykształca się model rzetelnego procesu karnego na poziomie globalnym i cechujących go zasad (por. s. 29 i n.). Pani Doktor Joanna Banach-Gutierrez słusznie zauważa, że zasady te „przenikają” do prawa UE, który można uznać za tworzący jednolity system prawny. System ten – Jej zdaniem – nie jest

wystarczająco ukształtowany, przez co postuluje ustanowienie szeregu norm wzmacniających gwarancje procesowe i służących wzmocnieniu pozycji osoby pokrzywdzonej.

Autorka prawidłowo postrzega rolę, jaką w tym procesie winny odgrywać wytyczne i wzorcowe przepisy zawarte w konkluzjach Rady, które Jej zdaniem, w niczym nie ograniczają art. 83 TFUE.

W dalszej części rozdziału 1. wskazuje na znaczenie Traktatu z Maastricht dla rozwoju współpracy sądowej w sprawach karnych, zmiany wprowadzone Traktatem amsterdamskim, nicejskim i główne założenia Traktatu z Lizbony oraz ich wpływ na prawo karne. Ocena tych traktatów, z punktu widzenia założeń pracy, jest staranna i kompetentna.

Intitulację podrozdziału 1.4 niepotrzebnie ujęto w formie pytania: nowa era prawa karnego UE? ze względu na jednoznaczną na nie odpowiedź udzieloną w pracy. Habilitant pisze bowiem, że „(...) można przyjąć, że Traktat (z Lizbony –dop. K.I.) (...) otwiera nową erę w rozwoju prawa karnego europejskiego, określając też ramy instytucjonalne współpracy państw Unii w sprawach karnych (s. 49-50) oraz że „(...) traktat lizboński może stanowić (czy stanowi - dop. K.I.) moment przełomowy w umacnianiu europejskiego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych jako ponadnarodowego systemu *sui generis* (s. 55)”.

Zbyt optymistycznie Autorka traktuje rolę parlamentów krajowych w tworzeniu prawa europejskiego w trybie art. 4 Protokołu nr 2. Konsekwentnie jednak uznaje, że „(...) nowa era prawa karnego Unii Europejskiej może prowadzić do realnego

ukonstituowania się europejskiego systemu prawnego, jako podsystemu w ramach dającego się już zauważyć Globalnego Systemu Prawnego” (s. 61).

Od Autorki należało oczekiwać, że sformułuje Ona warunki, po zaistnieniu których ów europejski system prawny ukonstituuje się (s. 61).

Doprecyzowania wymaga też teza, iż „bardziej prawdopodobne jest (niż utworzenie państwa związkowego albo globalnego systemu nie przenoszącego na nikogo suwerennych uprawnień systemu nie państwowego) wykształcenie się ponadnarodowego systemu *sui generis*, którym jest europejski wymiar sprawiedliwości (s. 62).

W rozdziale 2. zatytułowanym *Europejski „dialog sądowy” w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości UE* wprowadzenie cudzysłowu zdaje się sugerować, że ów dialog sądowy nie jest jeszcze w pełni ukonstituowany, aczkolwiek po dokonanej analizie stosownych dokumentów i orzeczeń dr J. Banach-Gutierrez dochodzi do wniosku, że „prawodawstwo Unii Europejskiej oraz orzecznictwo Trybunału w coraz większym stopniu zmierzają w kierunku osiągnięcia ujednoliconego obszaru prawnego w sprawach karnych, z pozostawieniem odpowiedniego miejsca dla krajowych porządków prawa karnego” (s.73).

Wiele interesujących spostrzeżeń zawarto w podrozdziale 2.2.: *Europejska Konwencja Praw Człowieka w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości*.

W podrozdziale tym określono wpływ EKPC na przyjęte w Karcie Praw Podstawowych postanowienia.

Państwa Unii, jako że są stronami EKPC odpowiadają za przestrzeganie praw zawartych w konwencji, co wpłynęło na zmianę roli ETPC - z organu, który stwierdzał naruszenia praw człowieka, stał się organem, który wywiera wpływ na ustawodawstwo państw stron konwencji. Potwierdzają to liczne orzeczenia powołane w pracy (także wtedy kiedy uznano w nich za niewłaściwy do rozpoznawania niektórych spraw ETPC np. w związku z wykonywaniem niektórych rezolucji Rady Bezpieczeństwa). Niezależnie od tego – pojawił się nowy standard – prawo unijne – który, jak słusznie przyjmie Pani Joanna Banach-Gutierrez należy interpretować zgodnie z systemem ETPC i jego orzecznictwem, co stanowi wynik przystąpienia Unii do EKPC.

W ten sposób powstają dwie *direct legal pathways* – między UE i KPP oraz między UE a EKPC.

Dalsze miejsca w pracy zajmują uwagi o pozycji sądów krajowych w systemie sądowym UE (s. 93 i n.). Rola tych sądów i zakres uprawnień jest właściwie nakreślona. Autorka stwierdza bowiem, że stosując prawo UE sądy krajowe działają jako sądy Unii.

Ważnym zagadnieniem poruszonym w tej części pracy jest opis „dialogu sądowego” między TS a sądami krajowymi, w kontekście przyczyniania się do tworzeniu pomostu między różnymi systemami prawnymi (s. 99).

Oceniając tę część pracy należy podkreślić właściwy dobór orzecznictwa i jasno określony plan rozważań wraz z używaniem odpowiedniej terminologii, co ma istotne znaczenie w przypadku pracy opartej na metodzie analizy dogmatycznej.

Tę część książki uznać można za wprowadzającą do dalszych rozważań, a kolejne jej rozdziały potraktować jako rozwinięcie sformułowanych wcześniej pytań. O słuszności tego spostrzeżenia świadczy pośrednio tytuł rozdziału 3. *Prawo karne europejskie: od narodzin do idei kodyfikacji* i tytuły podrozdziałów: *Internacjonalizacja prawa karnego, prawo karne europejskie a prawo karne transnarodowe, w kierunku zintegrowanego prawa karnego: miękkiej (soft) integracji, czy kodyfikacji?*

Wprowadzono więc tu trzy terminy: internacjonalizacja prawa karnego, prawo karne europejskie, prawo transnarodowe, zintegrowane prawo karne.

Poszukując relacji między tymi terminami Autorka pisze: prawo karne europejskie ma węższe znaczenie niż prawo karne transnarodowe, z czym należy się zgodzić.

Prawo karne europejskie to prawo karne materialne i procesowe oparte na konwencjach RE, prawodawstwo UE, orzecznictwo ETPC i TS, a także *acquis* Schengen (s. 109). Istnienie prawa karnego europejskiego jest wynikiem zaawansowanej integracji prawa w sprawach karnych (s. 110).

Prawo transnarodowe rozumiane jako zbiór norm prawa karnego procesowego i materialnego, których zasięg nie ogranicza się tylko do jednego terytorium państwa. Są to przepisy, które są ujęte w prawie krajowym lub w konwencjach międzynarodowych.

Podzielam pogląd Pani dr Joanny Banach-Gutierrez, iż, ze względu na specyfikę norm prawa karnego Unii, wymagają one nieco odmiennych metod wykładni, natomiast jako przedwczesne uznaje stanowisko, zgodnie z którym UE ustanowi europejski sąd karny i europejski system więziennictwa (s. 125). Czym innym jest

wypracowanie wspólnych zasad, a czym innym określenie zakresu norm prawa karnego będącego w gestii sądu unijnego, który orzekałby w miejsce sądów krajowych. Nie wydaje mi się, aby w triadzie poziomów wymiaru sprawiedliwości: prawo krajowe, prawo UE, prawo międzynarodowe pierwszy element triady w sprawach karnych mógł zostać wyeliminowany lub chociażby znacznie ograniczony. Inicjatywa postępowania w sprawach karnych zawsze będzie należała do kraju – miejsca popełnienia przestępstwa.

W rozdziale 4. ponownie zajęto się postępowaniem karnym transnarodowym. Z rozdziału 2. wynika, że prawo karne transnarodowe jest pojęciem szerszym niż prawo karne europejskie i dotyczy pewnych form przestępczości występującej w całej Europie (paneuropie). Wcześniejsze ustalenia uzupełnione zostały w taki sposób, żeby zasadna stała się teza, iż „Powoływanie kolejnych organów wspólnych państwom członkowskim można interpretować jako działania prowadzące ostatecznie do powstania europejskiego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych (*European criminal justice system*)”, i do „stopniowego zespolenia zasad rynku wewnętrznego Unii z tworzoną PWBIS (s. 168).

Kolejne zagadnienie poruszone w książce to kwestia norm proceduralnych w porządku normatywnym Unii. Od dawna wiadomo, że także normy procesowe mogą wywołać skutek bezpośredni (por. sprawa C-467/05), stąd możliwe jest np. pozbawienie niektórych postanowień decyzji ramowej jej *effet utile*, o czym Autorka przekonująco pisze na s. 173-181.

Po tych rozważaniach dr Joanna Banach-Gutierrez omawia zintegrowany europejski wymiar sprawiedliwości i prawa podstawowe w nim zawarte.

Uznaje przy tym, że prawa podstawowe są fundamentem dla innych praw jednostki (s. 181), i że najczęściej termin ten używany jest w prawie europejskim. Przy definiowaniu praw podstawowych – jak pisze – trudno jednak nie nawiązywać do pojęcia praw człowieka stosowanego w prawie międzynarodowym. Tak też czyni Autorka uznając na s. 182., że: „W świetle prawa europejskiego prawa podstawowe należy rozumieć jako prawa człowieka, które jako prawa niezbywalne zapewniają ochronę wszystkim ludziom, lub jako prawa obywatelskie, które działają tylko na korzyść własnych obywateli”.

Wedle Pani dr J. Banach-Gutierrez prawa obywatelskie łączą się z pozytywistyczną teorią prawa, a prawa człowieka wynikają z praw natury.

Zestawienie listy praw podstawowych doprowadziło Autorkę do dość oczywistego wniosku o konieczności zapewnienia zgodności aktów prawnych UE z prawami podstawowymi określonymi w KPP.

Te przepisy określają status jednostki w prawie karnym, a zarazem wyznaczają „ideę „sprawiedliwej równowagi” praw oskarżonego i podejrzanego.

Rozważania w tej części pracy kończy interesująca konkluzja, zgodnie z którą, przynajmniej w odniesieniu do *fair trial* i *due process* mogą wystąpić, ze względu na kulturę prawniczą państw, różnice w ich pojmowaniu, czemu może zapobiec ustanowienie minimalnych standardów gwarancji procesowych w europejskim wymiarze sprawiedliwości.

Kontynuując ten wątek dr J. Banach-Gutierrez dokonuje próby oceny wpływu internacjonalizacji wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych na wspólne standardy rzetelnego procesu (s. 200). W rezultacie uznaje, że koncepcja sprawiedliwości z perspektywy prawa karnego winna być rozpatrywana w kontekście trzech zasad: ochrony „obywateli Europy”, rzetelnego procesu, naprawczej (por. s. 208). Przyznaje jednak za K. Zgryzkiem, że centralne miejsce zajmuje tu zasada rzetelnego procesu, która pełni rolę matyazasady.

Kolejny rozdział (5.) dotyczy miejsca modelu wnioskowego w międzynarodowej współpracy państw UE. Słusznie w nim stwierdza się, że wszystkie konwencje Rady Europy oraz UE są oparte na modelu wnioskowym. W dalszej części tego rozdziału, kompetentnie, z wykorzystaniem właściwie dobranych aktów prawnych, Autorka opisuje ten model, w wyniku czego stawia dobrze uzasadnione konkluzje. Na uwagę zasługuje konstatacja, że UE znacznie rozszerzyła możliwości klasycznej współpracy międzynarodowej państw w sprawach karnych, co pośrednio jest wynikiem wzrostu liczby organów mogących z takimi wnioskami wystąpić (s. 211), a także spostrzeżenie o osłabieniu wymogu podwójnej karalności.

Interesująco też porównano zakres działania ekstradycji i ENA, z punktu widzenia ochrony praw jednostki, z powołaniem się m.in. na art. 1 EKPC, zgodnie którym państwa ponoszą odpowiedzialność za ochronę praw jednostki znajdującej się w obszarze jego jurysdykcji. Nieco skrótowo potraktowano natomiast zagadnienie możliwości przeprowadzenia czynności dowodowych przez państwo wzywające za pośrednictwem własnych organów na terytorium państwa wezwanego. Wątek ten

należało rozwinąć, jako że jest on miernikiem stopnia integracji państw zawsze wtedy, kiedy „zwykle” wysłanie lub doręczenie dokumentów proceduralnych nie wystarczy.

Ostatnie dwie partie tego rozdziału dotyczą współpracy policyjnej, sądowej, administracyjnej i celnej oraz tradycyjnych form współpracy państw Unii w obrocie międzynarodowym.

Te części pracy dobrze mieszczą się w jej strukturze – nie odpowiadają jednak na pytanie, jakie formy współpracy sądowej nie mają waloru „tradycyjnych”. A może te formy to „ostateczne” formy współpracy?

Porównując treść pkt. 5.2. (*Zagadnienie współpracy policyjnej, sądowej, administracyjnej i celnej*) i 5.3. (*Tradycyjne formy współpracy sądowej państw Unii w obrocie międzynarodowym*) nasuwa się uwaga, że formami nietradycyjnymi są takie formy współpracy, które nie polegają na pomocy prawnej, ekstradycji, przekazaniu postępowania karnego, przekazaniu osób skazanych w celu wykonania wyroku (por. s. 231).

Ostatni rozdział (6.) poświęcony jest koncepcji wzajemnego uznawania w prawie karnym UE (tzw. modelowi nakazowemu). W modelu tym Autorka słusznie widzi podobieństwo do zasad jednolitego rynku wewnętrznego; mamy tu bowiem do czynienia z przepływem nakazów aresztowania, nakazów konfiskaty, etc. (por. s. 249).

W drugiej części tego rozdziału omówiono *Podstawy odmowy „zagranicznej decyzji sądowej* w koncepcie wzajemnego uznawania (s. 266 i n.).

W zakończeniu tego rozdziału czytamy, że zasada wzajemnego uznawania nie jest jeszcze wystarczająco przystosowana na potrzeby prawa karnego, np. w zakresie dopuszczalności dowodów, a nawet jest problematyczna, jeśli spojrzeć na nią z perspektywy różnych systemów krajowego prawa karnego, aczkolwiek nie jest możliwe przeniesienie jej w czystej formie na grunt prawa karnego (s. 282).

Pewną wadą rozdziału 6. jest zbyt – jak na pracę dogmatyczną – obszernie cytowanie przepisów i orzeczeń *in extenso*; większość z nich można było umieścić w załącznikach (por. w szczególności s. 254 i n).

Zakończenie całości pracy w sposób kompetentny odwołuje się do wcześniej sformułowanych ocen i wniosków.

Oceniając książkę od strony merytorycznej, należy podkreślić, że oparta ona została na stosunkowo obszernej literaturze przedmiotu, także obcojęzycznej, drobiazgowej kwerendzie prawnej obejmującej akty prawa polskiego i europejskiego.

Wykorzystano w niej również reprezentatywne orzecznictwo sądowe.

Ta bogata dokumentacja pozwoliła na dogłębną analizę podjętego przez Autorkę tematu recenzowanej tu pracy.

Istotną zaletą monografii jest także to, że inspiruje ona do dalszych badań. Kwestia rozwoju opisywanych instytucji jest bowiem dynamiczna a przez to otwarta. Otwarta ze względu na możliwość powoływania nowych instytucji dynamiczna – bo zakładająca stopniowe dochodzenie do modelu we wszystkich prezentowanych w pracy aspektach.

Recenzowana książka ma zatem i ten walor, że wskazuje na stan obecny wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych nakazując wręcz czytelnikowi obserwację jego rozwoju, także przy uwzględnieniu czynników kulturowych.

Uwagi polemicznie zawarte w niniejszej opinii pozostają bez wpływu na jednoznacznie pozytywną ocenę monografii Pani dr Joanny Banach-Gutierrez.

II.2. Ocena pozostałych wykazanych prac i dokumentów

W opracowaniach zwartych w języku angielskim na uwagę zasługują wszystkie przedłożone prace. W pierwszej z nich, pt. *Restorative Justice...*, opisano międzynarodowe standardy praw ofiar przestępstw w postępowaniu karnym. Oceniono wpływ prawa międzynarodowego na prawo krajowe, przyjmując, że ciągle brak jest implementacji niektórych praw tych ofiar. Autorka propaguje tezę, że przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości odpowiedzialni są za przeciwdziałanie ponownej wiktymizacji osób pokrzywdzonych przestępstwem (tzw. wtórnej wiktymizacji). W omawianej tu pracy wskazuje, że *restorative programs* nie jest szeroko stosowany a ofiary przestępstwa nie w pełni korzystają w Polsce ze swych praw.

W omówieniu pracy Stefano Maffei pt.: *The Right to Confrontation in Criminal Proceedings...* odniesiono się do interesującego problemu tworzenia przestrzeni reguł postępowania karnego w Europie (europeizacji postępowania karnego). Autorka szczegółowo prezentuje poglądy tegoż Autora uznając je za stanowiące a

significant step forward in the comparative study of the rules of procedure and evidence (s. 9).

W artykule napisanym wspólnie z prof. Christopherem Hardingiem pt.: *The Emergent EU Criminal Policy...* rozważania Autorów skupiają się głównie na odpowiedzi na pytania o to, czy można obecnie mówić o nowej erze prawa karnego z punktu widzenia m.in. traktatu lizbońskiego (s. 4 i n.) oraz o to, jakie ryzyko związane jest ze stosowaniem prawa karnego (s. 6) w kontekście wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości (s. 8 i n.).

W artykule, także napisanym we współautorstwie z prof. Christopherem Hardingiem, pt.: *Fundamental Rights...* dominują zagadnienia aksjologiczne (w tym głównie: godność jednostki, prawo do życia, zakaz stosowania tortur i innego niehumanitarnego traktowania). W konkluzji Autorzy stwierdzają, że jakakolwiek dyskusja na temat legislacji UE w zakresie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych musi uwzględniać prawa fundamentalne gwarantowane przez CHFR i inne międzynarodowe instrumenty wynikające z CHFR i z porozumienia w zakresie wartości aksjologicznych w obrębie międzynarodowej społeczności (s. 33).

W wygłoszonym w Berlinie referacie na temat *Protection of Fundamental Rights...* wskazano na rolę UE w procesie harmonizacji prawa, zarówno na poziomie globalnym, jak i regionalnym, a także na miejsce praw człowieka w Zjednoczonej Europie podkreślając rolę tych praw jako niezbywalnych.

W opracowaniach w języku polskim habilitant przedłożyła 6 artykułów.

W pierwszym z nich (*Prawo do rzetelnego procesu...*) skupiła się na MTKJ. Praca jednak nie dotyczy – wbrew sugestii wynikającej z jej tytułu - sprawy Milosevica, którą potraktowano marginalnie i w zasadzie jako pretekst do omówienia zasad postępowania w przypadku oskarżenia za czyny wymienione w art. 7 SMTKJ. Wnioski i sposób rozumowania nie budzą jednak zastrzeżeń.

Kolejny artykuł dotyczy problemu odpowiedzialności jednostki za pogwałcenie norm międzynarodowego prawa wojennego. Wskazując na akty międzynarodowego prawa humanitarnego habilitant pisze w nim o wymiarze kary za zbrodnie międzynarodowe i o odpowiedzialności zbrodniarzy wojennych po pierwszej i drugiej wojnie światowej; przedstawia także rozwój międzynarodowego sądownictwa karnego. W konkluzji stwierdza: „(...) mimo ustanowionych norm przestrzeganie międzynarodowego prawa humanitarnego pozostawia nadal wiele do życzenia. Zasada humanitaryzmu w prawie wojennym nie jest prawie realizowana, chociaż istnieją liczne dokumenty międzynarodowe”. Ten stan rzeczy, zdaniem dr J. Banach-Gutierrez wynika m.in. z braku skutecznej współpracy między państwami (s. 84).

W opracowaniu na temat rozwoju trzeciego filaru UE w kontekście ekstradycji i ENA, wychodząc od pojęcia ekstradycji w k.p.k. i Konwencji o ekstradycji z 1957 r. opisuje postępowanie ekstradycyjne i podstawy odmowy wydania. Omawia także konwencje UE dotyczące postępowania ekstradycyjnego, w tym konwencje o ekstradycji pomiędzy państwami UE oraz (obszernie) podstawy stosowania ENA. Kończy swe rozważania wnioskami *de lege ferenda*, w tym m.in. postulatem by wzmocnić Europejską Sieć na rzecz Zapobiegania Przestępczości i uczynić ją

bardziej profesjonalną, „tak by mogła służyć wiedzą i doświadczeniem w opracowaniu skutecznych polityk zapobieganiu przestępczości” (s. 82).

W artykule pt.: *Wspólne zespoły śledcze...* koncentruje się na zaleceniu w sprawie wzoru porozumienia o powoływaniu wspólnych zespołów śledczych (JIT) i kompetencjach Eurojustu, OLAF i konwencji o wzajemnej pomocy w sprawach karnych pomiędzy Państwami Członkowskimi UE z 2000 r. a także Drugim Protokole dodatkowym do Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych z 2001 r. Ostatnia część tego opracowania dotyczy wpływu prawa karnego europejskiego na ustawodawstwo polskie. W części tej dokonano oceny zgodności prawa polskiego z prawem UE, w szczególności zauważono, że „(...)uregulowania przyjęte na forum tych organizacji (UE i RB – dop. K.I.) w przedmiocie współpracy są bardzo zbliżone. Tak jest w szczególności w przypadku tworzenia wspólnych zespołów śledczych” (s. 339).

W opracowaniu na temat: *Współpraca policyjna w UE...* mowa jest o umocnieniu współpracy policyjnej między państwami UE w wyniku działań podjętych w ramach TREVI i Europolu, a także o kierunkach podejmowanych działań mających na celu przeciwdziałaniu terroryzmowi, przestępczości zorganizowanej i nielegalnej imigracji w związku z tzw. Schengen III. Trafnie podsumowuje swe uwagi pisząc, że „(...) Grupa TREVI nadała ogólny kształt tworzonej do chwili obecnej współpracy policyjnej w strukturze UE” (s. 173), w której Schengen III jest kolejnym instrumentem prawnym temu celowi służącym.

W pracy pt.: *Zamrażanie i konfiskata środków pochodzących z przestępstwa...* dr J. Banach-Gutierrez dokonuje oglądu uregulowań międzynarodowych i unijnych, w szczególności Decyzji Ramowej z 36 czerwca 2001 r. w sprawie prania pieniędzy, identyfikacji, ujawnienia, zamrażania, zajmowania i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa, a także inne stosowne decyzje ramowe i poddaje analizie prawo krajowe na ich tle i zmiany jakie w związku z aktami prawa unijnego wprowadzono do tego prawa.

Oceniając wyżej omówione opracowania na ich dobro zaliczyć można warsztat badawczy, interesująco dobrane tematy i właściwe (reprezentatywne) ich udokumentowanie.

Recenzje to ważki element pracy naukowej każdego z pracowników naukowych. Załączone recenzje wskazują na to, iż dr J. Banach-Gutierrez posiada umiejętność interpretacji i merytorycznej oceny tez stawianych przez innych autorów, układu opiniowanej pracy, doboru jej adresata.

Wysiłki badawcze habilitanta wspierają udziały w znaczących projektach badawczych.

III. Działania o charakterze organizacyjnym

Z przedłożonych dokumentów wynika, że habilitant prowadzi rozbudowaną działalność naukową i dydaktyczną. Warto chyba podnieść, iż skoncentrowanie się na badaniach naukowych i dydaktyce (w szczególności udział w badaniach, seminariach i studiach podyplomowych, również w obcych Uniwersytetach), a także

udziały w licznych konferencjach sprzyjają badaniom naukowym i osiągnięciu znaczącej pozycji naukowej dr Joanny Banach-Gutierrez w zakresie nauk penalnych.

IV. Wniosek końcowy

Przeprowadzona wyżej analiza wykazanego dorobku naukowego dr Joanny Banach-Gutierrez pozwala uznać ten dorobek jako bogaty treściowo i jakościowo, spełniający tym samym wymogi określone stosownymi przepisami ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym w dziedzinie sztuki (Dz.U. z 2003 r., nr 65, poz. 595, ze zm.).

Biorąc powyższe stwierdzenia pod uwagę wypowiadam się za dopuszczeniem dr Joanny Banach-Gutierrez, po spełnieniu innych wymagań przewidzianych prawem, do kolejnych stadiów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie *nauk prawnych*, w dyscyplinie *prawo*.

